

ارتباط در قاب سکوت

نقص شنوایی از جمله اختلالاتی است که بر مهارت‌های زبانی و ارتباطی مبتلایان تاثیر شدیدی دارد. بنابر گزارش‌ها، حدود 10 درصد جمعیت هر کشور را معلولان تشکیل می‌دهند. دو درصد جمعیت نیز ناشنوایان و نابینایان هستند.

جام جم آنلاین: نقص شنوایی از جمله اختلالاتی است که بر مهارت‌های زبانی و ارتباطی مبتلایان تاثیر شدیدی دارد. بنابر گزارش‌ها، حدود 10 درصد جمعیت هر کشور را معلولان تشکیل می‌دهند. دو درصد جمعیت نیز ناشنوایان و نابینایان هستند.

بعلاوه، براساس قانون جامع حمایت از حقوق معلولان، صداوسیما باید در هفته حداقل سه ساعت برای معلولان برنامه پخش کند.

شاید به لحاظ عددی، صداوسیما چنین میزانی را به پخش برنامه‌هایی با رابط ناشنوایان اختصاص دهد، اما با توجه به درصد بالای این معلولیت در کشور که با احتساب جمعیت 70 میلیونی ایران، رقم زیادی را شامل می‌شود، برنامه‌ریزان درصددند کیفیت برنامه‌ها را برای این قشر بالا ببرند و این مساله ضرورت استفاده از رابط ناشنوایان یا استفاده از زیرنویس برای مجموعه‌های پرمخاطب را یادآور می‌شود.

ناشنوایان هم می‌توانند با کسب دانش و معلومات به موفقیت دست یابند و زندگی عادی را تجربه کنند. در خانواده‌هایی که یکی از اعضای آنها ناشنواست، دیگران به فرد ناشنوا کمک می‌کنند تا یک مجموعه را دنبال کند یا تماشاگر یک فیلم تلویزیونی باشد، بنابراین در مدتی که فیلم یا مجموعه پخش می‌شود، یک نفر باید ماجراها را برای عضو ناشنوا به زبان اشاره بازگو کند.

گرچه از گذشته تا حالا در بخش‌های خبری تلویزیونی به پخش اخبار برای ناشنوایان یا استفاده از رابط ناشنوا در حین پخش برخی بخش‌های خبری توجه شده است، اما باید دقت کرد خبر، تنها نیاز رسانه‌ای ناشنوایان نیست چون منابع خبری مکتوب شامل روزنامه‌ها و سایت‌های خبری، این نیاز را برطرف می‌کند و بحث مهم‌تر در ارتباط با ناشنوایان، نیاز به سرگرمی برای این قشر از مخاطبان است که در مجموعه‌های نمایشی بارها شاهد توجه به این مقوله بوده‌ایم.

مدت‌هاست در برخی شبکه‌ها و برنامه‌های نمایشی مختلف سیما، تصویر کوچکی از یک فرد آشنا به زبان اشاره روی تصویر اصلی مجموعه به نمایش درمی‌آید که همه دیالوگ‌ها و اتفاقات را به زبان اشاره برای ناشنوایان بازگو می‌کند و می‌تواند این قشر از مخاطبان تلویزیون را با خود همراه کند.

در آسیب‌شناسی این نوع برنامه‌سازی می‌توان به نکاتی اشاره کرد؛ مثلا این که سریال‌های پرمخاطب شبانه که از شبکه‌های مختلف سیما پخش می‌شوند برای ناشنوایان و حتی کم‌شنوایان استاندارد نشده‌اند و ریتم تند کلامی بسیاری از آنها، مانع استفاده کم‌شنوایان می‌شود.

از سوی دیگر، زبان اشاره طبیعی قواعد ساختاری دارد که در زبان اشاره رسمی یا استاندارد کنار گذاشته می‌شود و به جای آن در جمله‌سازی با علائم اشاره از قواعد ساختاری زبان گفتاری و نوشتاری استفاده می‌شود و گفتار هم آن را همراهی می‌کند تا در عین حال لبخوانی هم کمکی برای درک مطلب باشد و با وجود این تمهید همان‌طور که گفته شد این زبان اشاره مصنوعی که غالبا در برنامه‌های تلویزیونی به کار گرفته می‌شود، گاه برای ناشنوایان قابل فهم نیست، لذا به نظر می‌رسد باید از زبان اشاره طبیعی در این موارد استفاده شود.

این را هم باید در نظر داشت که زبان اشاره طبیعی اشخاص ناشنوا مانند اختلاف در گویش‌ها و لهجه‌های زبان فارسی در مناطق مختلف کشور متفاوت است، ولی چون وجوه اشتراک زبان‌های اشاره طبیعی مناطق مختلف (اعم از علائم و قواعد ساختاری) از وجوه اشتراک گویش‌های مناطق مختلف بیشتر است، بنابراین احتمال دارد ابتدا به‌کارگیری زبان اشاره طبیعی تهرانی در برنامه‌های تلویزیونی سراسری برای ناشنوایان همه مناطق کشور قابل استفاده نباشد ولی بعد از مدتی به‌کارگیری در تلویزیون برای عموم ناشنوایان سراسر کشور قابل فهم خواهد بود و به این طریق زبان اشاره طبیعی ملی ساخته خواهد شد و البته لازم است طی ساخت تدریجی زبان اشاره طبیعی ملی، فرستنده‌های تلویزیونی منطقه‌ای هم به منظور قابل استفاده کردن برنامه‌های خود برای ناشنوایان، زبان اشاره طبیعی محلی یا منطقه‌ای را به کار گیرند.

مشکل دیگری که استفاده از رابط ناشنوایان ایجاد می‌کند، تمرکززدایی از ابعاد بصری خبر و آثار نمایشی نزد مخاطب ناشنواست.

زیرنویس مخصوص ناشنویان هم بحث دیگری است که هنوز در رسانه ملی جایی پیدا نکرده است و البته اکنون با توجه به بالا رفتن درصد سواد عمومی اشخاص، می‌تواند گزینه قابل‌تأملی برای دست‌اندرکاران و عوامل برنامه‌ساز سیما باشد.

تاکنون در زمینه نحوه ارائه برنامه‌های تلویزیونی بر زبان دریافتی ناشنویان کمتر پژوهشی صورت گرفته، اما این یک واقعیت است که تلویزیون ایران در استفاده از رابط ناشنویان، در منطقه پیشتاز بوده و حتی نخستین کشور در سطح جهان است که برای سریال‌ها از رابط ناشنویان استفاده کرده است. (جام جم - ضمیمه قاب کوچک)

مریم رها